“KUR’AN, DİNİN TEK KAYNAĞIDIR.” DİYENLER İÇİN YÖNTEM (NAMAZ / SALAT ÖRNEĞİ)

-2-

Ramazan Demir, 2025

2. DİLİ SABİTLEMEK

Kur'an'daki kelimelerin manalarını tespit etmek isteyen her araştırmacı her şeyden önce 'lisan' denilen olgunun insanlık tarihindeki nesilden nesile aktarımına dair değişmez ve değiştirilemez bir temele yaslanması gerekmektedir çünkü annesinden doğan her insan, içine doğduğu toplumda hazır bulduğu bir dili konuşur ilk önce. Fakat eğer konuştuğu dil ile geçmişe bakıyorsa veya önünde hazır bulduğu geçmişten gelen bir belgenin gerçekliğini anlamaya çalışıyorsa kendi konuştuğu dil ile geçmişteki dilin veya anlamaya çalıştığı belgedeki dil ile o belgenin ortaya çıktığı tarihteki dilin hiç bozulmadan ve değişmeden bugüne geldiğini kanıtlaması gerekmektedir. Mesela, Hakkı Yılmaz veya diğer meal yazarları yazdıklarını Türkçe yazmaktadırlar fakat bunların yazdıkları Türkçeyi kullanarak en fazla bir asır önceki belgelere kadar inebiliyoruz; daha öncesinde de Türkçe vardı ama daha önce konuşulan ve yazılan Türkçe hem kelimelerin telaffuzu hem de yazım açısından bugünkü Türkçeye hiç benzememektedir. Mesela, çok değil yaklaşık beş asır önce yaşamış Yakup Çerhi'nin (ö. 1585) Türkçe kaleme aldığı şu şiire bakalım:

Ger meni yandırsa düzah yandı tut natüvân
Bolmasa uçmah hem tut bitmedi bir büstan
Asitanım yastanıp Ashab-ı Kehfnig itimen
Her eşikte sümsünüp barman yeter bir üstühan

Hemen belirtelim ki Yakup Çerhi'nin bu şiiri yazarken kullandığı alfabe bu alfabe değildir. Biz onun yazdıklarını Latin harflerine dönüştürerek aldık. Onun yazdıklarını bugün kullanılan Latin alfabesi ile yazdığımız için Türkçe okumayı bilen herkes anlamasa bile okuyabilmekte, karşısındaki yazıyı diliyle seslendirebilmektedir fakat öyle değil de metnin orijinalini buraya koysaydık o da Türkçe olduğu halde pek az insan okuyabilirdi.

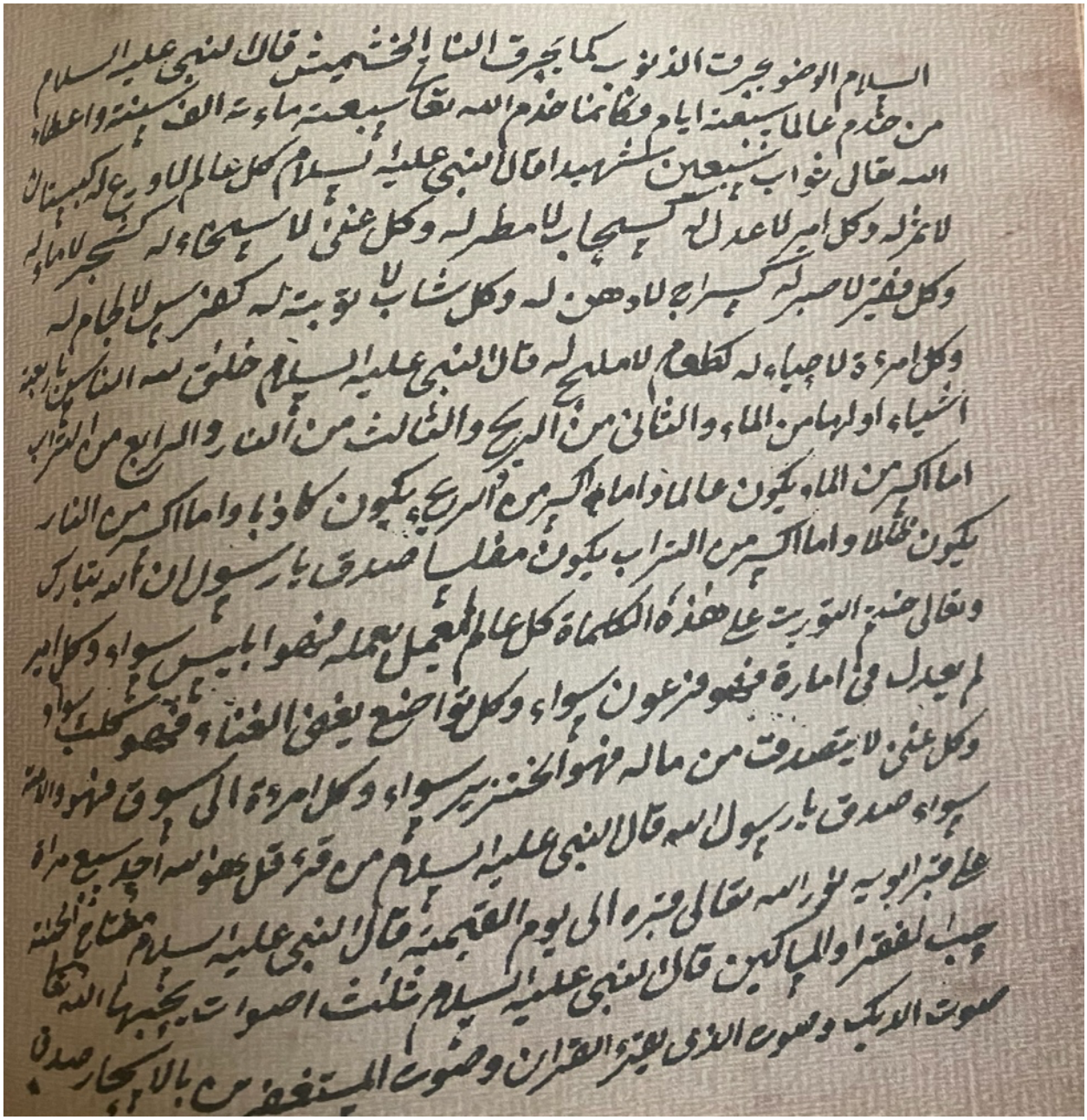

(Yakup Çerhi'nin Tercüme-i Tefsir'inde kullandığı orijinal yazı)

Aynı durum Kaşgarlı Mahmut (d. 1008 – ö. 1105) tarafından yaklaşık bin sene önce (1074) yazılmış ilk Türkçe-Arapça sözlük olan *Divanu Lugati't Türk* için de geçerlidir. Günümüzde Türkçe konuşanlar açısından çok değerli bir hazine değerinde olan bu sözlüğü Türkçe konuşanların hiçbiri ne okuyabilmektedir ne yazabilmektedir ne de konuşabilmektedir çünkü o zamanki Türkçe ile günümüzde konuşulan Türkçe hem telaffuz hem kelimeler hem de yazım açısından farklıdır. Böyle olmasına rağmen insanlar her ikisini de "Türkçe" olarak isimlendirmektedirler.

İnsanların konuştuğu dillerin tarih içinde tanınmayacak derecede değişime uğraması sadece Türkçe ile sınırlı değildir. Günümüzde yaygın bir şekilde konuşulan dillerin neredeyse tamamı eskiye oranla çok büyük değişimler geçirmiştir. Mesela, günümüzde dünyanın en yaygın dillerinden biri olan "modern İngilizce"nin geçmişi 18. yy.dan daha gerilere gidememektedir. Dünyadaki yirmi altı ülkede resmi dil olarak kabul edilen günümüz "modern Fransızca"nın geçmişi 16. yy.dan daha gerilere gidememektedir. Aynı şekilde dünyanın en yaygın dillerinden biri olarak kabul edilen "modern İspanyolca" kendi kimliğini ancak Endülüs sonrasında kazanabilmiştir. Dünyadaki her beş kişiden birinin ana dili olduğu söylenen günümüz "modern Çince"nin oluşumu yakın zamandaki 'Mao Zedung' zamanında olmuştur. 6000 yıllık bir geçmişi olduğu söylenen Çince hiçbir zaman homojen bir yapıda kalmamış, tarih içinde hem kelimelerin telaffuzu hem gramer hem de alfabe ve yazı açısından birçok kereler değişime uğramıştır.

İnsanlığın konuştuğu dillerin zaman içinde çok değişikliğe uğradığını göz önüne alırsak, bir inanca ve bir yaşam biçimine kaynak olarak alınan geçmişten gelen bir belge hakkında yapılması gereken ilk şeyin belgenin ortaya çıktığı zamandaki lisan ile o lisanın günümüzdeki halinin karşılıklı olarak sabitlenmesi gerekmektedir. İşte bu temel üzerinden hareket ettiğimizde şöyle bir soru sormak elzem olmaktadır. Müslümanların inancına temel teşkil eden 'Kur'an', geçmişten gelen bir belgedir ve genel kabule göre Kur'an'daki lisan Arapçadır. Öyleyse Kur'an'ın indiği zamandaki Arapça ile günümüzdeki Arapçanın birbiriyle örtüşecek şekilde sabitlenmesi gerekmektedir. İşte bu hangi yolla yapılacaktır? Günümüzde yaklaşık 350 milyon kişinin ana dili Arapçadır fakat herkes tarafından bilinmektedir ki ana dili Arapça olan bu kadar insan Kur'an'ı ya anlamamakta ya da anlamakta büyük zorluklar yaşamaktadırlar. Bu kadar çok insanın Arapça bilmesine rağmen Kur'an'ı anlamamalarının ana sebebinin günümüzde konuşulan Arapçanın ammi Arapça, Kur'an'daki Arapçanın ise fasih Arapça olduğu ispata gerek duymayacak şekilde herkes tarafından bilinmektedir. Onlarca hatta yüzlerce farklı lehçeleri şimdilik söz konusu etmesek bile blok olarak Arapça "fasih" ve "ammi" olarak iki farklı karakter kazanmış durumdadır. Ammi Arapça'nın sonradan ortaya çıktığını göz önüne alıp onu bir kenara atsak bile günümüzde bilinen fasih Arapça ile geçmişteki fasih Arapçanın; kelimelerin şekilleri ve seslendirilmeleri (sarf

bilgileri), kelimelerin birbirlerine isnat şekilleri (nahiv bilgileri) ve kelimelerin anlamları (sözlük bilgisi) açısından tıpatıp aynı olduğunun sabitlenmesi gerekmektedir. Aslına bakılırsa bu temel sabitlenmeden herhangi bir Kur'an araştırmasının sağlıklı sonuç vermesi imkansızdır.

Günümüzdeki tüm Kur'an araştırmaları, "Kur'an'ın indiği zamanda kullanılan fasih Arapçanın hiç bozulmadan günümüze kadar geldiği" peşin kabulü temelinden hareketle yapılmaktadır yani tüm Kur'an araştırmacıları, Kur'an'ın indiği zamandaki sarf, nahiv ile günümüzdeki sarf ve nahivin tıpatıp aynı olduğunu, sözcüklere yüklenen anlamların hiç bozulmadan günümüze kadar geldiğini ve kelimelerin anlamlarının zaman içinde kaybolmadığını peşinen kabul ederek araştırma yapmaktadırlar. Peki, bu gerçekten de böyle midir, bundan nasıl emin olabiliriz?

Tam burada, söylediklerimizin daha belirgin bir şekilde anlaşılması için şunların altını çizmemiz gerekmektedir. Müslümanlar, Kur'an'ın günümüze kadar hiç bozulmadan geldiğine, bugün diyanet teşkilatları tarafından basılan Mushafların "Muhammed (a.s)'in tebliğ ettiği Kur'an" ile tıpatıp aynı olduğuna inanmaktadırlar. İlerleyen bölümlerde bu konuyu da işleyeceğiz ama öncelikle Kur'an'ın korunmuşluğundan ziyade Kur'an'ın dili olduğu kabul edilen Arapçanın korunmuşluğu üzerinde durmanın gerektiğine inanıyoruz çünkü Kur'an bir belge olarak korunmuş olabilir fakat o belgedeki dil korunmamışsa, indirilmesinin üzerinden geçen on beş asırda o günkü Arapça ile bugünkü Arapça sarf, nahiv ve sözcük bilgisi açısından hatta bunların sadece biri açısından bile değişmişse bu durumda tek başına "Kur'an'ın korunmuşluğu" kendisini temellendirecek bir zemin bulamayacak ve bunu test etmenin imkanı kalmayacaktır. İşte, o zaman Kur'an'ın önerdiği inanç ve yaşam biçimi de teste kapalı bir dogma olarak adlandırılmaktan kendisini kurtaramayacaktır. Dahası Kur'an'ın indiği dönemdeki Arapçanın günümüzdeki fasih Arapça ile gramer ve sözcük bilgisi açısından farklı olması durumunda günümüzde yazılan meallerin, tefsirlerin veya Kur'an araştırmalarının tamamı anlamsız ve zeminsiz kalacaktır çünkü az önce de belirttiğimiz gibi geçmişte ve günümüzde yapılan Kur'an çalışmalarının tamamı "Kur'an'ın indiği dönemdeki Arapça ile günümüzdeki Arapçanın tıpatıp aynı olduğu" peşin kabulü üzerinden yapılmaktadır. Bu temelin asılsız çıkması durumunda sadece

yapılan araştırmalar, yazılan tefsir ve mealler değil, Kur'an'a dayandırılan veya Kur'an'dan çıkarılan her şey asılsız olacaktır. Bu durumun sorgulanamaz ve test edilemez olarak belirtilmesi durumunda ise her şey bir dogmaya dönüşecektir. Bu söylediklerimize, tarihe bakışımızda köklü değişikliklere sebep olan, entelektüel çevrelerce bilimsel olarak kabul edilen ama aslında tanım olarak tam bir "dogmatizm" olan iki örnek getirerek daha da açıklık kazandırmaya çalışalım.

Bilindiği üzere, bugün elimizde bulunan *Mısır tarihi* hakkındaki bilgilerin çok büyük çoğunluğu hiyerogliflerin okunması sayesinde olmuştur. 'Hiyeroglif' kelimesi Grekçe'deki "kutsal yazıt" anlamına gelen 'hiyeroglifikon' (ἱερογλυφικόν) kelimesinden türetilmiş bir tanımlamadır. Bulgulara göre tespit edilen en eski Mısır hiyeroglifi M.Ö. 3400 yılına tarihlendirilmektedir. Yine bulgulara göre yazılmış son hiyeroglif yazının M.S. 396 yılında Philae'deki bir tapınağın kapı direğindeki yazı olduğu söylenmektedir. Bu tarihlendirmelere göre hiyeroglif yazının yaklaşık 3800 yıl kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu da hiyeroglifleri, bilinen insanlık tarihinde en uzun süre kullanılan yazı haline getirmektedir. Hiyeroglif yazı türü sadece Mısır'da değil, dünyanın pek çok değişik bölgelerinde kullanılmış ve her biri kullanıldığı yere göre "Urartu hiyeroglifleri, Girit hiyeroglifleri, Mezopotamya hiyeroglifleri, Luvi hiyeroglifleri" gibi isimlerle tanımlanmıştır. Hiyeroglif yazılar hem soldan sağa hem sağdan sola hem de yukarıdan aşağıya yazılmıştır. En eski hiyerogliflerde yaklaşık 300, orta krallık döneminde 700-800 ve nihayet Greko-Romen döneminde ise 5000 resim kullanıldığı görülmektedir.

Çok sonradan ne şekilde isimlendirildiğine hiç önem vermeden söyleyebiliriz ki hiyeroglif yazılar binlerce yıldır duvarlara kazınmış ve herkesin erişimine açık bir şekilde durmaktadır. Merak edip giden herkes onları görebilir fakat kendisini görmede hiçbir engelin olmadığı hiyerogliflerde nelerin anlatıldığı, yazılan yazılarda kullanılan dilin nasıl bir dil olduğu, her işaretin ne anlama karşılık geldiği, işaretlerle oluşturulan kelimelerin yapım ve çekim eklerinin ne olduğu, kelimelerin birbirine isnadının nasıl yapıldığı, yardımcı edatların geçtikleri bağlamlarda hangi anlama geldiği, cümle içindeki özne-yüklem ilişkisinin hangi yolla kurulduğu, fiillerin zamanlarının nasıl bilineceği ve bir lisanı 'lisan' yapan sayılamayacak kadar çok unsur hiç kimseye açık

değildir çünkü bu dili ve o dile ait yazıyı kullananların tamamı asırlar önce ölmüş, onlardan sonra hiç kimse o yazıyı da o yazının dilini de kullanmamış ve onlardan geriye sadece hiç kimsenin kullanmadığı duvarlara kazılı resimler kalmıştır.

Yaklaşık 3800 yıl kullanılan hiyeroglif yazının birdenbire tarih sahnesinden silinip yok olması geçmişte de pek çok insanın merakını celbetmiştir. Bu sorunun cevabını yazıtlardaki yazıları deşifre ederek çözebileceğini zanneden girişimcilerin hepsi başarısız olmuştur. Kayıtlara göre, hiyeroglif yazı Mısır'da yaklaşık M.Ö. 4. asıra kadar kullanılmış, ondan sonra terk edilmiştir. Yine kayıtlara göre, yazı terkedilse de o yazıda kullanılan dil M.S. 6. yy.a kadar kullanılmaya devam edildikten sonra terk edilmiştir. Hiyerogliflerdeki dil kullanılmaya devam edilse bile dilin terkedilmesinden yaklaşık iki asır önce yaşayan Harapollo[1], yaklaşık 189 adet işaretin ne anlama gelebileceği hususunda *Hieroglyphica* ismi verilen iki kitap bırakmış olmasına rağmen yazıları deşifre etmede başarısız olmuştur. Bundan, "Halen konuşulmaya devam eden bir dilin yazısını okuyamamıştır." gibi bir sonuç çıkmaktadır. Harapollo'dan sonra 9. ve 10. yy.da hiyeroglifleri deşifre etmek için Zünnun-i Mısri ve İbn Vahşiyye'nin çalışmaları dikkat çekmektedir ama onlar da başarılı olamamışlardır. Hiyerogliflerin Avrupa'da tekrar gündeme gelmesi, İtalyan Hümanistlerin Herodot, Tacitus, Ammianus, Diodorus, Pliny gibi eski Roma tarihçilerinin metinlerini okumalarıyla gerçekleşmiştir fakat motivasyonları ne kadar güçlü olursa olsun, onlar da hiyeroglifleri deşifre etmede başarılı olamamışlardır çünkü hiyerogliflerin tam olarak ne olduğunu tanımlayamamışlardır. Bu dönemde bahsi geçmesi gereken en önemli kişi, Athanasius Kircher'dir[2]. Kendinden öncekiler ve ardından gelenler gibi Athanasius Kircher de hiyeroglifleri sembol olarak kabul etmiş ve Koptik dilindeki kelimelerle hiyerogliflerdeki sembolleri eşleyip yorumlamaya çalışmıştır; sonuç olarak ancak hatalarla dolu bir alfabe parçacıkları elde edebilmiştir.[3]

[1] Harapollo (Horus Apollo; Eski Yunanca: Ὡραπόλλων. Ö. M.S.. 491): Mısır hiyeroglifleri üzerine "Hieroglyphica" adlı iki kitaplık bir incelemesi olduğu kabul edilmektedir. Bu çalışmanın ona ait olduğu tartışmalıdır. Kimileri adı geçen kitabın M.S. 15 yy.a ait olduğunu bile ileri sürmektedir.

[2] Athanasius Kircher (d.1601 – ö.1680) Roma Papalık Devleti Alman Cizvit papazı ve yazıbilimci.

[3] Tez: Yrd. Doç. Dr. M. Naci Kayaoğlu – Ayşe Çetinoğlu: Mısır Hiyerogliflerini Çözüme Götüren Dilbilim Anahtarları

Nihayet 1822 yılına gelindiğinde, Jean-François Champollion (d. 1790 – ö. 1831), 1799 yılında keşfedilen *Rosetta taşı* üzerindeki yazıları temel alarak hiyeroglifleri okuyabildiğini ilan etmiştir.

Hiyeroglif yazı sistemi hakkında buraya kadar verdiğimiz bilgilerin hepsi imkanı olan hiç kimseye kapalı olmayan, isteyen herkesin gözlemleyebileceği, test edebileceği, verilen bilgilerin doğru veya yanlış olduğunu tespit edilebileceği bilgilerdir fakat hiyeroglifler hakkında buradan sonrasında vereceğimiz bilgiler teste kapalıdır, bu bilgileri doğrulama imkanı yoktur ve okumak için kullanılan yöntemlerin tamamında başarılı olsa bile bu bilgilerin tamamı zan ve tahminden öteye gidemeyecek ve ne yapılırsa yapılsın asla kesin bilgi haline getirilemeyecek bilgilerdir.

Jean-François Champillion'un bilimsel çalışmalarını küçümseyecek veya itibarsızlaştıracak değiliz fakat Champillion, yöntemlerinde ne kadar bilimsel olursa olsun okuduğunu iddia ettiği yazının gerçekte onun okuduğu şekilde okunduğunu test etmenin imkanı yoktur. Aslına bakılırsa hiçbir bilimsel çevrede test edilmemiş bilgi 'bilimsel' olarak kabul görmez ama konu "dil ve tarih" olunca bilim adamları bilimsel prensiplerin tamamını bir kenara koymakta, kişiye özel yöntemlerle ulaşılmış, test edilmesi imkansız sonuçları sanki gerçeğin ta kendisiymiş gibi sunmaktadırlar, yoksa Champillion'un, son konuşanı 15 asır önce ölmüş, hiç kimsenin konuşmaması ve yazmamasından dolayı unutulmuş gitmiş bir dili deşifre ettiğini ileri sürmesinin bilimsel değeri "kanıtlanması ve test edilmesi imkansız yargılar" olmaktan öte bir değer taşımamaktadır çünkü Champillion'un okuduğunu iddia ettiği dilin gerçeği, ondan 15 asır önce yok olmuş ve geriye hiçbir güvenilir kanıt bırakmamıştır. Onun okuduğunu iddia ettiği yazılarda gerçekten onun okuduğu şeylerin yazdığı asla ama asla test edilemez. Champillion ve onun iddialarına değer verenler kusura bakmasınlar ama test edilmesi imkansız bir yargıdan yola çıkarak tasavvur elde etmek, olayları anlamada ve yorumlamada o yargıları temel değer almak tam tamına bir 'dogmatizm' örneğidir.

Yanlış anlaşılmasın Champillion'un yöntemlerine "Bilimsel değildir." demiyoruz; bu haddimize değildir. Biz, bilimsel olsa bile yöntemlerin tamamı kusursuz olsa bile elde edilen sonuçların test edilmesinin imkansızlığını anlatmaya çalışıyoruz. İşte, bu durumda koskoca 'Mısır tarihi' aslında Champillion'un bilimsel yöntemler kullanarak

elde ettiği test edilmesi imkansız sonuçlarına dayanmaktadır ve bu tam bir dogmatizmdir.

Aynı durum 1844 yılında Çivi yazılarını deşifre edip okuduğu kabul edilen, İngiliz ordusunda bir subay olan Henry Rawlinson (d. 1810 – ö. 1895)'un iddiaları için de geçerlidir. Sonuçta hem çivi yazılarında hem de hiyerogliflerde nelerin yazdığına dair bize gelen haberler tek bir kişiye dayanmakta ve o kişilerin vardığı sonuçları test etmenin imkanı yoktur. En iyimser yaklaşımla çivi yazıları ve hiyerogliflerin haber değeri 'ahad haber'dir yani kökeninde tek bir kişinin olduğu ve verilen haberin doğruluğunun test edilmesinin imkansız olduğu haber.

Fazla uzattığımız bu iki örnekten sonra konumuza dönecek olursak; bu örnekleri şu özetle söylediklerimizin daha iyi anlaşılması için vermiştik: İnanca temel teşkil eden Kur'an'ın geçmişten gelen bir belge olduğuna ve lisanının Arapça olduğuna bu sebeple Kur'an'ın indiği zamandaki Arapça ile günümüzdeki Arapçanın birbiriyle örtüşecek şekilde sabitlenmesi gerektiğine, bunun da günümüzde bilinen fasih Arapça ile geçmişteki fasih Arapçanın, kelimelerin şekilleri ve seslendirilmeleri (sarf bilgileri), kelimelerin birbirlerine isnat şekilleri (nahiv bilgileri) ve kelimelerin anlamları (sözlük bilgisi) açısından tıpatıp aynı olduğunun sabitlenerek yapılabileceğine dikkat çekmiştik. Ayrıca mevcut tüm Kur'an araştırmacılarının, Kur'an'ın indiği zamandaki sarf, nahiv ile günümüzdeki sarf ve nahivin tıpatıp aynı olduğunu, sözcüklere yüklenen anlamların hiç bozulmadan günümüze kadar geldiğini ve kelimelerin anlamlarının zaman içinde kaybolmadığını peşinen kabul ederek araştırma yaptıklarını, Müslümanların da benzer şekilde mevcut Mushafların "Muhammed (a.s)'in tebliğ ettiği Kur'an" ile tıpatıp aynı olduğuna inandıklarını da eklemiştik. Bu konuyu işlemeden önce de Kur'an'ın dili olduğu kabul edilen Arapçanın korunmuşluğu üzerinde duracağımızı çünkü Kur'an bir belge olarak korunmuş olsa da o belgedeki dilin korunmaması durumunda "Kur'an'ın korunmuşluğu"nun kendisini temellendireceği bir zemin bulamayacağını ve bunu sorgulama, test etme imkanının da kalmayacağını, o zaman da Kur'an'ın önerdiği inanç ve yaşam biçiminin de teste kapalı bir 'dogma' olarak adlandırılmaktan kendisini kurtaramayacağını, Kur'an'ın indiği dönemdeki Arapçanın günümüzdeki fasih Arapça ile gramer ve sözcük bilgisi açısından farklı olması durumunda da günümüzde yazılan

meallerin, tefsirlerin, Kur'an araştırmalarının ve hatta Kur'an'a dayandırılan veya Kur'an'dan çıkarılan her şeyin anlamsız ve zeminsiz kalacağını çünkü geçmişte ve günümüzde yapılan Kur'an çalışmalarının tamamının "Kur'an'ın indiği dönemdeki Arapça ile günümüzdeki Arapçanın tıpatıp aynı olduğu" peşin kabulü üzerinden yapıldığını da eklemiştik.

Gerçekliği geçmişte ortaya çıkmış, daha sonra nesilden nesile aktarılarak yüzlerce yıl ilerisine taşınmış, inanca temel olan bir belge, sahihliği test edilebilir ve reddedilmesi imkansız yöntemlerle temellendirilebiliyorsa "hakikat" değerini taşır. Kişilerin bu testi yapmadan hatta buna gerek bile duymadan inanmış olmaları o belgenin sahihliği hususunda hiçbir değer taşımamaktadır. Hiçbir inanç tabiri caizse "Ben inandım, sen de inan." temeli üzerine inşa edilmez, edilemez.

Tekrar hatırlatmak gerekirse, konumuz Kur'an'ın korunmuşluğundan ziyade Kur'an'ın dili olduğu kabul edilen Arapçanın korunmuşluğudur. Bir belge olarak Kur'an'ın korunmuşluğunu temellendirmek hiç de zor değildir. Nesnel manada günümüze kadar gelmişse "korunmuştur" demektir. Hiyeroglifler de nesnel manada günümüze kadar korunarak gelmiştir fakat nasıl ki hiyerogliflerin nesnel manada korunması o yazıları anlamak için yeterli değilse, bunun yanında bir de hiyerogliflerdeki yazıda kullanılan dilin de korunması gerekiyorsa nesnel manada Kur'an'ın korunması ama Kur'an'daki dilin korunmaması da hiçbir mana ifade etmeyecektir.

Bir dil nasıl korunur?

Bir dili korumanın tek yöntemi, o dilin gramerinin ve kelimelerinin hiç bozulmadan yaygın bir şekilde kullanımı ve nesilden nesle aktarımıdır yani dilin tevatüren naklidir. "Tevatüren nakil" dendiğinde hiç kimsenin aklına bir haberi diğerinden önce başkalarına iletme arzusu taşıyan fertler gelmemelidir çünkü tevatür nakillerin hiçbirinin ravi zinciri yoktur ve olması da imkansızdır. Tevatüren nakil, bir dili konuşan insanların konuştukları dili kendilerinden olma nesillere aktarımıdır ve bu aktarım suni bir aktarım değil, tamamen doğal bir aktarımdır. İnsanlar nesillerine bir dili öğretirken, onlara bir haberi iletmek için değil, o nesillerle anlaşmak için aktarırlar. Diller, bir nevi imzası olmayan toplumsal sözleşmeler gibidir. Her yeni doğana konuşulan dilin öğretilmesi, onun da bu sözleşmeye dahil edildiği anlamına gelmektedir fakat bu

toplumsal sözleşmenin geçerliliği, konuşulan dilin her yerde ve her zaman aynı gramere bağlı olmasına ve aynı kelimelerle aynı anlamların ifade ediliyor olmasına bağlıdır.

Tevatüren gelen haberler, o haberin doğruluğunun ve yanlışlığının kesinliği değil, gerçek olduğunun kesinliğidir. Bir haberin haber verdiği şeyde kesin olması ile haber verilen şeyin doğru veya yanlışlığının kesinliği iki ayrı şeydir. Tevatür haberlerin "kesin gerçeklik" olduğunu bilmeyenler genelde tevatüren gelen haberin gerçekliğinin kesinliği ile doğruluğunun veya yanlışlığının kesinliği birbirine karıştırılmaktadırlar. Okuyucunun bu ayrımı anlayabilmesi için birkaç örnek verelim:

Mesela, "İstanbul'u Fatih Sultan Mehmet'in fethettiği" haberi kesin gerçektir yani Fatih kesinlikle İstanbul'u fethetmiştir fakat Fatih'in İstanbul'u şu ya da bu amaçla fethettiği veya fethetmesinin doğruluğu veya yanlışlığı tevatür haberin gerçekliğini ilgilendirmemektedir. İster yanlış olsun ister doğru, ister taraf olunsun isterse karşı durulsun İstanbul'u Fatih'in fethettiği kesin bir gerçektir. *"Ben Fatih'in İstanbul'u fethetmesini doğru bulmuyorum, bu yüzden Fatih'in İstanbul'u fethettiği yalandır."* gibi veya bunun tersi bir söylemle meseleye yaklaşarak habere değer biçmek kesin bir ahmaklık olacaktır.

Mesela, tarih aralığına bakmadan Muhammed b. Abdullah diye bir adamın ömrünün belli bir bölümünde "Allah resulü" olduğunu iddia ettiği, Allah tarafından insanlığa iletilmek üzere kendisine bir kitap indirildiğini söyleyerek indirildiğini iddia ettiği o kitabı insanlığa iletmek için mücadele ettiği kesin bir gerçektir. Onun bu iddialarını doğru bularak kabul etmek veya yanlış bularak reddetmek bu kesin gerçekliği hiç ama hiç değiştirmeyecektir.

Şimdi nasıl ki Muhammed (a.s) diye bir adam hiç yaşamamışsa, resullük iddiasında bulunmamışsa, 'Kur'an' diye bir kitabı hiç tebliğ etmemişse onu reddetmek veya kabul etmek anlamsız hale geliyorsa, bugün bilinen Arapça ile o gün bilinen Arapça aynı değilse, gramer ve sözcük bilgisi açısından birbirinden farklı ise Kur'an veya Arapça hakkında olumlu ya da olumsuz konuşmak aynı derecede anlamsız olacaktır. İşte, bugün konuşulan Arapça ile o günkü Arapçanın aynı olduğunu kesinleştirmek için başvurulacak tek yöntem tevatüren gelen bilgilerdir.

Hemen belirtelim ki tevatür haber sadece dini bilgilerin nakliyle alakalı bir kavram değildir. Dini olsun veya olmasın tevatür yolla gelen haber "genel" bir bilgi kaynağıdır. Tevatür yöntemler dışında gelen haberlerin (doğruluğunun veya yanlışlığının değil) gerçekliğinin kesin olarak doğrulanması gelen haber dışındaki başka delillerle olmaktadır.

İster haber isterse de başka şekillerde olsun bilgi üç halde bulunmaktadır. Bunları şu şekilde ifade edebiliriz:

1. *Kesin (Yakin) Bilgi:* Hüküm verenin zihninde kesinlik taşıdığı gibi vakıaya mutabık oluşu da kesindir. Böyle bir bilginin hilafı/zıddı mümkün değildir. Böylesi bir bilgi, kesinlik vasfına halel getiren unutma, yanılma veya karıştırma gibi durumların kendisine ilişmediği bir bilgidir.
2. *İtikadi Bilgi (İtikadi Cazim):* Kesin olduğuna inanılmakla birlikte sonraki süreçte daha güçlü bir delil nedeniyle farklı inanmaya açık olan bilgidir. Bu durumda bulunan kişi verdiği hükümde hiçbir şüphe duymayacak ve çelişiğini hissetmeyecek olsa da hükümde duraksama ve yanılma ihtimali söz konusu olabilmektedir.
3. *Zanni Bilgi:* Bilgiyi kabul etmekle birlikte çelişiğine ihtimal veren bilgidir. Bir veya birkaç emareden hasıl olan kanaattir; şayet emare güçlü olursa bu durumda zanni bilgi, emare zayıf olursa bu durumda vehim olur.

Bilginin hangi türü olursa olsun, onun kesinlik derecesini belirleyen unsur, ona dair getirilen delillerdir. Bilginin kesin gerçeklik veya zanni oluşunu belirleyen etmen, o bilgiye dair getirilen delillerin kat'iliğine bağlıdır. Bu deliller ise akli ve nakli delillerdir. Bunların içerisinde sadece kat'i (kesin) delile dayanan, vakıaya uygun ve gerçekliği kesin olarak idrak edilen bilgiye "ilim" denmektedir. Kesin delil olarak alınabilecek bilgiler ise şu şekilde tasnif edilmişlerdir:

1. *Evveliyat (Zaruriyat):* Aklın sadece özne ve yüklemin kendisini düşünerek hükmettiği bilgidir. Örnek: "Bütün, parçasından büyüktür."
2. *Fıtriyat:* Akıldaki bir kıyas sonucu ilave bir dış delile ihtiyaç duymadan bilinebilen bilgidir. Örnek: "Dört, çift rakamdır."
3. *Müşehedat (Vicdaniyat):* Dış duyularımız (görme, koklama, işitme, dokunma, tatma) vasıtasıyla elde ettiğimiz bilgilerdir. Mesela demirin sertliğini dokunarak

bilmemiz gibi. Yakin bilgi ifade eden müşahedeler, duyuları sağlam olan kimselerin müşahedeleridir. Duyu organlarında engel olan kişilerin duyuları yakin bilgi ifade etmezler. Aynı şekilde iç duyularımızla elde ettiğimiz bilgilere de vicdaniyat denir. İnsanın açlığını, sevincini, üzüntüsünü bir ispata ve dış delile ihtiyaç duymadan bilmesi gibi.

4. *Hadsiyat:* Aklın ön bilgiden neticelere herhangi bir dış delile ihtiyaç duymadan ve bir akıl yürütme gerektirmeden vardığı bilgilerdir. Mesela, pencereden baktığımızda ışık kaynağını görmesek bile aydınlığın güneş sebebiyle olduğunu bilmemiz gibi.
5. *Mücerrebat:* Müşahedelerimizin tekerrrür etmesiyle elde ettiğimiz bilgidir. *"Limon ekşidir, çörek otu mide ağrısına iyi gelir."* demek gibi.
6. *Mütevatirat:* Yalan üzere söz birliği yapacaklarına aklın ihtimal vermediği bir topluluk tarafından kesintisiz bir şekilde gelen haberlerden elde edilen bilgidir. Mütevatir olan haberde üç şey aranır:
    a- *Tekrar:* Haberi iletenler ayrı ayrı olup, her bir haberin gelmesinden haberi tekrar tekrar duymuş olmak.
    b- *Gizli Kıyas:* Bize gelen mütevatir haberlerden çıkardığımız ifadelerde şöyle bir kıyas bulunmaktadır:
        - Bu haber bir araya gelip yalan söyleyeceklerine ihtimal olmayan bir topluluğun kesintisiz haberidir.
        - Böyle bir haberin kesinliği doğrudur ve gereği zaruridir.
        - Öyle ise bu haber de kesindir ve gereği zaruridir.

    c- *Müşahede:* Haberi nakleden kişilerin haber verdikleri şeyi görmüş ya da ilgili duyuları ile müşahede etmiş olmaları gerekmektedir. Haber verdikleri şeyi görmeden ya da ilgili duyularıyla müşahede etmeden sadece birbirlerinden duyarak bir haber ortaya atan topluluğun haberi kesinlikle mütevatir olmaz.

Bu temel üzerinden hareket ederek konumuza yani *"Kur'an'ın indiği dönemdeki Arapça ile günümüzde bilinen Arapçanın hem gramer hem de sözcük bilgisi açısından tıpatıp aynı olduğunu nasıl kesinleştirebiliriz?"* sorusuna dönecek olursak; kesin bilgiye delil teşkil eden yukarıda saydıklarımızdan mütevatirat'a dikkat çekmek istiyoruz çünkü Kur'an'ın indiği dönemdeki Arapçanın günümüzde bilinen Arapça ile

tıpatıp aynı olduğunu tespit etmemiz için diğer delillere başvurmamızın imkanı yoktur. Kur'an'ın indiği döneme gidip o dönemdeki Arapça ile bugün bilinen Arapçanın aynı olup olmadığını ne müşahede etme ne tecrübe etme imkanımız vardır. O günkü Arapçayı fıtratımızla da bilemeyiz, tekrar tekrar tecrübe de edemeyiz, iç ve dış duyularımıza da konu edemeyiz. Öncülleri olmadığı için aydınlığın güneş ışığından geldiğini bilmemiz gibi de bilemeyiz. İşte bu durumda elimizde yöntem olarak sadece mütevatirat kalmaktadır.

Kur'an'ın indiği dönemdeki Arapçayı kullanan birbirinden bağımsız pek çok topluluğun söz veya yazı şeklindeki pek çok haberi bize kadar gelmiştir. Ayrıca, ana dilleri Arapça olmadığı halde Arapçaya dair haberleri bize aktaran çok çeşitli haberler de bize kadar gelmiştir. Bugünkü Arapçanın sarf ve nahiv bilgileri ile o zamanda kullanılan Arapçanın sarf ve nahiv bilgilerini karşılaştırdığımızda her ikisinin de en ufak bir değişiklik göstermeden tıpatıp aynı olduğunu görmekteyiz. Günümüzde ilkokul çağındaki Arap çocukları bile o zamanki Arapça ile yazılmış bir cümleyi okuduklarında, cümlenin manasını tam olarak bilemeseler bile cümledeki özneyi, yüklemi, fiili, faili, mefulü, hali, sıfatı, işaret ismini, ismi mevsulü, harfi cerleri hiç zorlanmadan bilebilmektedir.

İşte bu durum hatırlanacağı üzere *Kesin Gerçeklik* bölümünde belirttiğimiz "sübutu kat'i" dediğimiz şeydir yani Kur'an'ın indiği dönemde de tıpkı bugünkü gibi müpteda ve haber merfu, mefuller mansub, muzafun ileyh mecrurdur. Bundan şüphe edilmesi, bunun zıddının iddia edilmesi akıl dışıdır fakat bu, o günkü Arapça ile günümüzdeki Arapçanın sadece sarf ve nahiv açısından tıpatıp aynı olduğunun kesin gerçekliğidir. Peki ya kelimelerin, kelimelere yüklenen anlamların kesin gerçekliğine nasıl ulaşacağız? Tabi ki yine mütevatir bilgilere başvurarak.

Bunun anlaşılması için daha önce başka bir meseleden dolayı getirdiğimiz *Hakkı Yılmaz örneği*ne tekrar dönmek istiyoruz fakat bu sefer onun yanına başka meal yazarlarını da eklemek istiyoruz:

(Ahzâb 33/56)

اِنَّ اللهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّۚ يٰٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلٖيمًا

Hakkı Yılmaz meali

Şüphesiz Allah ve doğadaki güçleri/indirdiği Kur'ân âyetleri Peygamber'i destekliyorlar/yardım ediyorlar/arka çıkıyorlar. Ey iman etmiş kimseler! Siz de Peygamber'e destek olun/O'na yardım edin/arka çıkın ve O'nun güvenliğini tam bir güvenlikle sağlayın!

Mehmet Okuyan meali

Allah ve melekleri, Peygamber'e salât ediyorlar (destek veriyorlar). Ey iman edenler! Siz de ona salât edin (destek verin) ve tam teslimiyet gösterin!

Mustafa İslamoğlu meali

Şu kesin ki Allah ve O`nun melekleri Peygamber`i desteklerler; ey iman edenler, siz de onu destekleyin ve tam bir teslimiyetle (onun örnekliğine) teslim olun!

Süleymaniye Vakfı meali

Allah ve melekleri bu nebîye destek olurlar. Ey inanmış kimseler! Ona siz de destek olun ve içtenlikle samimi davranın.

Söz değeri açısından bu mealler ile diğer mealleri kıyasladığımızda hiç şüphesiz ki bu mealler daha akla yatkındır. Şöyle ki; tarih boyunca müktesebat uleması bu ayetten yola çıkarak Allah resulü Muhammed'e (a.s) *"Allahümme salli ala seyyidina muhammed"* demenin 'farz' olduğuna hükmetmişlerdir. Sonuçta ortaya öyle saçma bir görüntü çıkmaktadır ki kalemler bunu anlatmakta aciz kalmaktadır çünkü ayet gayet açık bir şekilde müminlere resule "sallu" (sözcüğü bilerek çevirmedik) yapmalarını emretmekte, *"Allahümme salli ala seyyidina Muhammed"* cümlesi ise "Allah'ım, Muhammed'e sen sallu et." demektedir yani müminler Allah'ın kendilerinden yapmalarını emrettiği şeyi yapmayarak *"Allah'ım, sen yap!"* demektedirler. Üstelik bunu yaparken de ayette olmayan cümleler, kelimeler ekleyerek, ayetin gramer yapısını bozarak, kelimelere kelimelerin manaları arasında olmayan manalar yükleyerek yapmışlardır.

Mesela ayetin ilk cümlesi şöyledir:

اِنَّ اللهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّۚ

Nahiv açısından bu cümlenin irabı şu şekildedir:

:﴿إن الله وملائكته يصلون على النبي﴾
كلام مستأنف لا محل له من الإعراب. إن حرف ناسخ، ولفظ الجلالة اسمها، : إن الله وملائكته يصلون على النبي﴾
.وملائكته: عطف على اسم الجلالة، وجملة ﴿يصلون على النبي﴾ خبر إن، وعلى النبي: جار ومجرور متعلقان بيصلون
(İ'rab-ı Müyessera)

Tercüme:

- **إن (İnne)**: Nasih harf (İnne'nin kardeşlerinden) fetha üzerine mebni, irabtan yeri yoktur.
- **الله (Allah)**: İnne'nin ismi, mansub, alameti zahir fetha.
- **الواو (Vav)**: Atıf harfi, mebni, irabtan yeri yoktur.
- **ملائكته (Melaiketuhu)**: İnne'nin ismine atfedilmiş, mansub, alameti fetha. Mudaf, "hu" zamiri muttasıl mebni mudaf ileyh konumunda cerr halinde
- **يصلون (Yusallune)**: Muzari fiil, marfu, alameti nun'un sabit kalması (çünkü ef'al-i hamseden), vav zamiri muttasıl mebni fail konumunda ref halinde
- **على (Ala)**: Cerr harfi, mebni, irabtan yeri yoktur
- **النبي (En-Nebi)**: "Ala" ile mecrur isim, alameti ya harfi üzerine mukadder kesre **"يصلون على النبي" fiil cümlesi** İnne'nin haberi konumunda ref halindedir.

Arapça bilen hiç kimsenin yukarıdaki i'raba bir itirazının olması söz konusu bile değildir, müktesebat uleması da itiraz etmemiştir. Bu i'raba göre ayetteki özne (inne'nin ismi) iki tanedir (اِنَّ اللهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ). Bu durumda devamında gelen (يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ) cümlesindeki fiilin failleri iki tanedir kaldı ki fiil zaten çoğul gelmiştir. Bu durumda bir tek fiil, iki tane fail vardır ve her iki fail de aynı fiili (يُصَلُّونَ) yapmış olmaktadır yani hem Allah hem de Melekler aynı fiili birlikte yapmaktadırlar. Fakat müktesebat uleması sanki orada iki tane iki farklı anlamlı fiil varmış gibi bu cümleye şu tefsiri yapmaktadırlar:

"Allah'ü teâlâ bu âyet-i kerime'de, Peygamberi Hazret-i Muhammed'in kendi nezdinde ve yüce varlıklar olan Melekler katında üstün bir makamı olduğunu bildiriyor. Kendisinin Hazret-i Muhammed (sallallahü aleyhi ve sellem) i övdüğünü, Meleklerin de onun için duada bulunduklarını bildiriyor ve yeryüzünde yaşayan biz insanların da onu övmemizi emrediyor.

Âyet-i kerime'de "Salât" kelimesi geçmektedir. Bu kelime, Allah'a isnad edildiğinde "Rahmet", Meleklere isnad edilginde "Dua ve af dileme" anlamına gelmektedir." (Taberi).

Aynı şekilde Kurtubi ve Razi de Taberi gibi *'salat'* kelimesine bu anlamları verdikten sonra Allah'ın resule *'salat'*ının "rahmet", meleklerin resule *'salat'*ının ise "dua ve af dileme" olduğunu söylemektedir. Ayrıca her üçü de bu ayetin altına sayfalarca açıklama yaparak ve onlarca rivayet getirerek Allah resulüne *"Allahümme salli ala seyyidina Muhammed"* veya *"Allahümme salli ala Muhammedin…"* demenin farz oluşu ve

fazileti hakkında epey dil dökmüşlerdir. Halbuki tavsiye ettikleri dualar ayetin *"Ey müminler, resule salat edin!"* cümlesini dua haline getirip "Allah'ım, biz değil sen yap." sonucuna çıkmaktadır.

Müktesebat ulemasının bu tefsirleri gerçekten kabul edilebilir gibi değildir fakat bu saçma yorumları ileri sürerek yine kelimelere kelimelerin manaları arasında olmayan manalar vererek çözüm üretmek de çözüm değildir.

Az önce yukarıda verdiğimiz meallerin, müktesebat ulemasının verdiği manalardan daha akla yatkın mealler olduğunu ifade etmiştik fakat bir meal yazarının işi, müktesebat ulemasından daha akla yatkın manalar vermek değil, ayete hiçbir şey eklemeden, hiçbir şey çıkarmadan ve metne sadık kalarak mana vermektir. Kelimelere, kelimelerin manaları arasında olmayan manalar verdikten sonra ayetin akla yatkın olması yapılan işi asla doğru hale getirmez ve bu şekilde yapılan bir işin müktesebat ulemasının yaptığından bir farkı kalmaz. Önce Hakkı Yılmaz'ın ayetin ilk cümlesine ve ilk cümlede geçen *'melaike'* kelimesine verdiği manalara bakalım:

إِنَّ اللهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ… *Şüphesiz Allah ve doğadaki güçleri/indirdiği Kur'ân âyetleri Peygamber'i destekliyorlar/yardım ediyorlar/arka çıkıyorlar…*

Her şeyden önce, *'melaike'* kavramı, kök harfleri (ملك) olan sulasi mücerred fiil kökünden türemiş ism-i failin cem-i mükesser olan çoğul halidir ve (ملك) kökünün "doğadaki güçler" veya "indirilmiş Kur'an ayetleri" gibi bir manası yoktur. Kelime sulasi mücerred kökünde "sahip olmak, hükmetmek, güç yetirmek, yönetmek" gibi anlamlara gelmektedir; ayrıca kelime isim olarak "egemen olan, sahip olan, hükümdar, kral" gibi anlamlara gelmektedir. Kelimenin "mal, mülk" gibi anlamlara gelmesi için *'mülk'*; "güç, kudret, yetki" anlamına gelmesi için de *'milk'* şeklinde gelmesi gerekmektedir. Her halükârda kelimenin "güç" anlamı vardır ama "doğadaki güç" gibi bir anlamı yoktur. Hele Hakkı Yılmaz'ın verdiği "indirdiği Kur'an ayetleri" şeklinde bir manası hiç yoktur.

Gelelim yukarı aldığımız her dört meal yazarının "destekler" manasını verdikleri *'yusallune'* (يُصَلُّونَ) fiilinin manalarına. Ayette tef'il babının cem-i müzekker, gaib

sigasında geçen kelimenin bulabildiğimiz tüm sözlüklerdeki[4] sulasi mücerred kökündeki lügat manaları şu şekildedir: "İkinci olmak, ateşe sokmak, eğri bir ağacı düzeltmek için ateşte ısıtmak, ateşte kızartmak, dua etmek". Bu kelime İslam öncesi *Arap cahiliye şiiri*nde de kullanılmaktadır. Bu kullanımların hiçbirinde yukarıdaki meal yazarlarının verdiği anlam yoktur. Eski veya yeni, dini veya dini olmayan hiçbir yazılı metinde de kelimenin bu anlamda kullanıldığına dair tek bir tane olsa bile örnek yoktur. Kelimeye bu anlamı veren yukarıdaki meal yazarları, herhangi bir yerde kelimenin "destek olmak" anlamında kullanıldığına dair delil olacak bir cümle getirmelerinin de imkanı yoktur. Şimdi duruma bakalım ve bir soru soralım:

- Bu kelime, Arap dilinin en eski kaynağı olan *Arap cahiliye şiiri*nde "destek olmak" manasında hiç kullanılmamışsa
- İnsanlık tarihinde geçmişten günümüze kadar ne yazılı ne de sözlü metinlerde bu kelime "destek olmak" manasında hiç kullanılmamışsa
- Geçmişte ve günümüzde lehçe ayrımı yapmadan Arapça konuşan hiçbir insan topluluğu bu kelimeyi "destek olmak" manasında hiç kullanmamışsa
- Günümüzde, dünyanın her tarafında, Arapça yazılan kitaplarda, çıkarılan dergi ve gazetelerde bu kelime "destek olmak" manasında hiç kullanılmamış ve hâlâ da kullanılmıyorsa.

Bu meal yazarları kelimenin "destek olmak" manasına geldiğini nereden bulmuşlardır? Bu meal yazarlarından Hakkı Yılmaz önceki sayfalarda alıntıladığımız yazısında kelimenin "destek olmak" manasını şu şekilde açıklamıştı:

"*Bize göre salât sözcüğünün kökü saly değil, salv'dir. Sözcüğün aslı ise صلوة [salvet] olup, kök sözcük nâkıs [son harfi illetli] olduğundan, genel dilbilgisi kuralları gereği صلوة [salvet] sözcüğü الصّلوة [salât] şekline dönüşmüştür. Nitekim sözcüğün çoğulu olan صلوات [salavât] sözcüğünde, kök sözcüğün asıl harfi olan و [vav] açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu durum, başka birçok sözcük için de geçerlidir. Meselâ, ğazâ [savaştı] sözcüğünün masdarı غزوة [ğazve]dir ve ğazve'nin çoğulu غزوات [ğazevât] olarak gelir. Diğer fiil çekimlerinde de ğazâ'nın "vav"ı, ya ى [ya]ya dönüşür yahut da düşer. Zaten salât sözcüğünün, s-l-v kökünden türediği hususunda ittifak olduğu içindir ki, bir anlam karışıklığı olmasın diye mushaflarda salât sözcüğü, الصلاة şeklinde ا [elif] ile değil, الصّلوة şeklinde و [vav] ile yazılır.*

[4] Bakabildiğimiz sözlükler şunlardır: Kitabu'l Ayn, Tehzibu'l luga, Lisanu'l Arab, el-Muhit, el-Beyan

Diğer taraftan, صلو [s-l-v] kökünden türemiş olan صلّى [sallâ] (mastarı salât) sözcüğünün anlamı, Kıyâmet/31-32'de, hiçbir yanlış anlamaya meydan vermeyecek şekilde net olarak açıklanmıştır:

فلا صدّق ولا صلّى ولاكن كذّب و تولّى [felâ saddaqa velâ sallâ velâkin kezzebe ve tevellâ (Fakat o, ne onayladı, ne destekledi. Fakat o, yalanladı ve geri durdu. [33]Sonra da gerine gerine yakınlarına gitti.].

Görüldüğü gibi yukarıdaki cümlede dört eylem zikredilmiş, bu eylemlerden ikisi diğer ikisinin karşıtı olarak gösterilmiştir. Şöyle ki: صدّق [saddaqa]nın karşıtı olarak كذّب [kezzebe], yani "tasdik etme"nin karşıtı olarak "tekzib etme, yalanlama" fiili kullanılırken, صلّى [sallâ] fiilinin karşıtı olarak da تولّى [tevellâ] fiili kullanılmıştır. Kalıbı itibariyle "süreklilik" anlamı taşıyan tevellâ sözcüğü; "sürekli geri durmak, sürekli yüz dönmek, lakayt kalmak, ilgisizlik, pasiflik ve yapılmakta olan girişimleri kösteklemek" demek olduğuna göre, تولّى [tevellâ]nın karşıtı olan صلّى [sallâ] da "sürekli olarak destek olmak, seyirci kalmamak" anlamına gelmektedir.

*Anlamı Kur'ân'da bu kadar açık olarak belirtilmesine rağmen salât sözcüğü, ünlü bilgin Râgıb el-İsfehânî'nin Müfredât adlı eserinde, "Lügat ehlinin çoğu, **salât**: 'dua, tebrik ve temcit'tir demiştir" ifadesiyle âdeta geçiştirilmiştir.*

Sonuç olarak الصّلوة [salât] sözcüğünün anlamını; "destek olmak, yardım etmek, sorunları sırtlamak; sorunların çözümünü üzerine almak" şeklinde özetlemek mümkündür. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, buradaki sorunlar, sadece bireysel sorunları değil, aynı zamanda toplumsal sorunları da kapsamaktadır. ***Dolayısıyla الصّلوة [salât] sözcüğünün anlamını, "yakın çevrede bulunan muhtaçlara yardım" boyutuna indirgemek doğru olmayıp, "topluma destek olmak, toplumu aydınlatmak, toplumun sorunlarını sırtlamak, üstlenmek ve gidermek" boyutunu da içine alacak şekilde geniş düşünmek gerekir.*** *Yapılacak yardımın, sağlanacak desteğin gerçekleştirilme şeklinin ise "zihnî" ve "mâlî" olmak üzere iki yönü bulunmaktadır:*

- *Zihnî yönü ile salât; eğitim ve öğretimle bireyleri, dolayısıyla da toplumu aydınlatmak, rüşde erdirmek; en sağlam yola iletmek*
- *Mâlî yönü ile salât; iş imkanları ve güvence sistemleri ile ihtiyaç sahiplerine yardım etmek, onları zor günlerinde sırtlamak, böylece de toplumun sıkıntılarını gidermektir.***"**

Hakkı Yılmaz bu etimolojik çalışmasında kelimenin "destek olmak" manasını Kıyamet suresi 31-32. ayetlerdeki kullanıma dayandırmaktadır. Açıklamasının can alıcı tarafı şurasıdır. O önce ayeti şu meal ile birlikte yazmış:

فلا صدّق ولا صلّى ولاكن كذّب و تولّى [felâ saddaqa velâ sallâ velâkin kezzebe ve tevellâ ([31]Fakat o, ne onayladı, ne destekledi. [32]Fakat o, yalanladı ve geri durdu. [33]Sonra da gerine gerine yakınlarına gitti.].

Bu mealinde verdiği "desteklemek" manasını da ayette geçen dört kelimenin birbirinin zıddı olduğunu söyleyerek şu şekilde bulduğunu söylemiştir.

Görüldüğü gibi yukarıdaki cümlede dört eylem zikredilmiş, bu eylemlerden ikisi diğer ikisinin karşıtı olarak gösterilmiştir. Şöyle ki: صدّق [saddaqa]nın karşıtı olarak كذّب [kezzebe], yani "tasdik etme"nin karşıtı olarak "tekzib etme, yalanlama" fiili kullanılırken, صلّى [sallâ] fiilinin karşıtı olarak da تولّى [tevellâ] fiili kullanılmıştır. Kalıbı itibariyle "süreklilik" anlamı taşıyan tevellâ sözcüğü; "sürekli geri durmak, sürekli yüz dönmek, lakayt kalmak, ilgisizlik, pasiflik ve yapılmakta olan girişimleri kösteklemek" demek olduğuna göre, تولّى [tevellâ]nın karşıtı olan صلّى [sallâ] da; "sürekli olarak destek olmak, seyirci kalmamak" anlamına gelmektedir.

Bu açıklamaya göre: ayette geçen صلّى *'sallâ'* kelimesi "sürekli geri durmak, sürekli yüz dönmek, lakayt kalmak, ilgisizlik, pasiflik, köstek olmak" anlamlarını verdiği تولّى *'tevellâ'* kelimesinin zıt anlamı olan "destek olmak" manasına gelmektedir, oysa

- Yüz çevirmenin zıddı, yüz çevirmemek
- Lakayt kalmanın zıddı, ilgili olmak
- Pasif olmanın zıddı, aktif olmaktır.

Kurnazlık yaparak تولّى *'tevalla'* kelimesinin sözlük manaları arasına sıkıştırdığı "köstek olmak" manasına gelince; tıpkı *'sallâ'* kelimesinde olduğu gibi *'tevalla'* kelimesinin de sözlük ve ıstılahi manaları arasında "köstek olmak" gibi bir anlamı bulunmamaktadır yani Hakkı Yılmaz صلّى *'sallâ'* kelimesine "destek olmak" manası vermek için önce تولّى *'tevalla'* kelimesine, kelimenin anlamları arasında olmayan "köstek olmak" manasını sokuşturmuş, ardından etimolojik bir harika yaratarak صلّى *'sallâ'* kelimesinin "destek olmak" gibi zıt bir anlama sahip olduğunu söylemiştir. Oysa az önce belirttiğimiz gibi eski-yeni hiçbir Arapça sözlükte ne *'tevalla'* kelimesinin "köstek olmak" ne de *'sallâ'* kelimesinin "destek olmak" gibi bir anlamı bulunmaktadır.

Hakkı Yılmaz meali

Şüphesiz Allah ve doğadaki güçleri/indirdiği Kur'ân âyetleri Peygamber'i ***(zihni ve mali açıdan)*** *destekliyorlar/yardım ediyorlar/arka çıkıyorlar. Ey iman etmiş kimseler! Siz de* ***Peygamber'e (zihni ve mali açıdan)*** *destek olun/O'na yardım edin/arka çıkın ve O'nun güvenliğini tam bir güvenlikle sağlayın!*

Ana dili Türkçe olanlar şunu anlayacak zihin yapısına sahip olmalılar: Türkçe olmayan bir dildeki herhangi bir kelimeye, Türkçede o dilde olmayan karşılıklar verilince, o manalar o kelimenin manası olmamaktadır. Böylesi bir davranış, yabancı bir dile Türkçe anlamlar vazetmek gibidir. Haliyle bu vaz o dili konuşanların değil sadece Türkçe konuşanların kafasını bulandırmakta ve bir anlam kargaşasına yol açmakta hatta böyle yapanları ahmak durumuna düşürmektedir çünkü yabancı bir dildeki bir

kelimenin anlamları Türkçe üzerinden tayin (vaz) edilmez. Mesela, *"Arapçadaki صلّى 'sallâ' kelimesinin İngilizcedeki karşılığının 'prayer' olmadığı"*nı söyleyemeyeceğimiz gibi *"İngilizcedeki 'prayer' kelimesinin anlamının 'dua etmek' değil de 'mali ve zihni yönden destek olmak'tır"* da diyemeyiz veya *"Arapçadaki صلّى 'sallâ' kelimesinin İngilizcedeki karşılığının 'prayer' değil, 'cooperate' veya 'shore' olduğu"*nu söyleyemeyiz. Böyle bir iddiada bulunursak sadece ahmaklık yapmış oluruz çünkü Türkçe olmayan dillerdeki kelimelere o dili konuşanların hiç kullanmadığı manalar yüklenmez.

Hakkı Yılmaz, Arapçadaki *'melaike'* kavramına "doğadaki güçler / indirdiği Kur'an ayetleri", *'sallâ'* kelimesine de "mali ve zihni yönden destek olmak" gibi manalar yükleyince o kelimeler bu anlama bürünmüş olmuyor. Araplar Hakkı Yılmaz'ın bu harika vazını duyduktan sonra *"Aa ne kadar da güzel manaymış, haydi bundan sonra bu kelimeleri Hakkı Yılmaz beyefendinin söylediği anlamlarda kullanalım."* demiş olmuyorlar. İngilizce konuşanlar kendi dillerinde Arapçadaki *'es-salat'* kelimesine Hakkı Yılmaz'ın bu harika vazından sonra *'prayer'* karşılığını değil de *'cooperate'* veya *'shore'* veya daha başka bir karşılık vermiş olmuyorlar.

Yine anadili Türkçe olanlar ve Kur'an ile ilişkisini Kur'an'ın kendi dili üzerinden değil de kendi ana dilleri yani mealler üzerinden tesis etmeye kalkışanlar şunu anlayacak zihin yapısına sahip olmalılar: Mealler Kur'an'ın birebir karşılığı değil, meal yazarının zihninde oluşturduğu manaların karşılığıdır. Daha basit bir ifadeyle; meal yazarının mana tercihlerinin karşılığıdır. Meal okuyanlar asla Kur'an okumuş olmuyorlar. Sadece meal yazarının anladıklarını okumuş oluyorlar. Bir meal yazarı Hakkı Yılmaz'ın yaptığı gibi, Kur'an'daki bir kelimeye ne geçmişte ne günümüzde ne sözlü ne de yazılı, hiçbir belgede olmayan manalar yükleyince bu, meal yazmak olmuyor. Bu, "kelimeleri Allah'ın koyduğu yerden kaydırmak" oluyor.

Bu gerçek kendisine ulaştıktan sonra *"Bana ne Araplardan, bana ne sözlüklerden, bana ne tarih boyunca ve günümüzde Kur'an'daki kelimelerin bu anlamda hiç kullanılmamasından, ben Hakkı Yılmaz'ın 'salat' kelimesine verdiği manayı çok beğendim, 'salat' müminlerin günde beş vakit kıldıkları namaz değil, zihni ve mali yönden destek olmaktır. Bu yüzden ben beş vakit namaz kılmayı terk ediyorum çünkü*

bu namaz Kur'an'da yoktur." demek Kur'an'a tâbi olmak değil, Hakkı Yılmaz ve onun gibilerin hevasını Tanrı edinmektir.

Kur'an, kelimelerden ve cümlelerden oluşmuş bir kelamdır. Hiçbir söz, ait olduğu dilin kuralları hiç değişmeyecek şekilde sabitlenmemişse anlamlı olmaz, olamaz. Dilleri insan türü icat etmemiştir. Bunları insanlara Yüce Allah öğretmiştir[5] ve diller Yüce Allah'ın ayetleridir. Dillerin Yüce Allah'ın ayetleri olması şu anlama gelmektedir: Dile ait her ne varsa hepsini Yüce Allah vazetmiştir, buna kelimelerin manaları da dahildir. Şu da var ki, Yüce Allah insanlara öğrettiği lisanları nasıl öğretmişse o şekilde muhafaza edeceğini vadetmemiştir fakat Kur'an'ı koruyacağını vadetmiştir. Kur'an'ı korumak demek salt nesnel manada bir korumak değildir. Zira daha önceki satırlarda örnek getirdiğimiz "hiyeroglifler" de nesnel manada korunmuştur. Yaklaşık 5000 sene öncesinden günümüze kadar korunmuş bir şekilde gelmişlerdir fakat o dili konuşanlar çok öncelerde yok olmuşsa veya dilin ne şekilde anlaşılacağına dair geride hiçbir belge kalmamışsa nesnel manada korunmuşluk hiçbir şey ifade etmemektedir. Eğer Kur'an'ın indiği dönemdeki Arapça korunmamışsa, hiç tanınmayacak şekilde değişmişse, kelimelere yüklenen manalar bilinmez hale gelip bir karmaşa oluşturuyorsa nesnel manada Kur'an'ın korunmuşluğu hiçbir işe yaramayacaktır.

Buna ilave olarak; Kur'an, insan türünü her türlü karanlıklardan aydınlığa çıkarsın diye gönderilmiş bir rehberdir. Kur'an'ın rehberlik değeri, onun hiç değişmemesinden yani hem nesnel değerinde hem de manalarında bir eksilme ve çoğalma olmamasından ve olamayacağından gelmektedir. Her devirde insanlara birbirini tutmaz şeyler söyleyen bir belge asla rehber olamaz. O belgenin rehber olma değerinin sabit bir şekilde devam etmesinin tek bir yolu vardır, zaman ve mekân değişse de o belgedeki dilin sabit bir şekilde değişmeden varlığını sürdürmesidir. Bir dilin sabit bir şekilde devamlılığını sağlayan tek yöntem vardır ve bu yöntem hiyeroglifleri okuduğu iddia edilen Champillion örneğinde olduğu gibi 'ahad haber' yöntemi değil, dilin karşı durulması imkansız bir şekilde varlığını devam ettirmesidir ki işte buna 'tevatür' denmektedir; daha önceki sayfalarda da anlattığımız gibi, tevatür yöntemi ile gelen bir bilginin geçerliliğini sağlayan temellerden biri de "kesintisiz" bir nakil olmasıdır.

[5] 55 Er-Rahman 4

Kesintisizlik ne demektir? Neden gereklidir?

Bunu anlatmak için yine *Hakkı Yılmaz örneği*ne dönelim. Hakkı Yılmaz, az önce tamamını verdiğimiz mealinde, Ahzab suresi 56. ayette geçen *'melaiketehu'* (وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ) kelimesine "Allah'ın doğadaki güçleri" veya "indirdiği Kur'an ayetleri" manası vermişti. Hakkı Yılmaz'ın bu kelimeye yüklediği bu mananın geçerliliği hem yatay da hem dikeyde bu kelimenin kimsenin karşı duramayacağı şekilde yaygın bir şekilde kullanılmış olduğunu kesin bir şekilde tespit etmeye bağlıdır. Bu tespit ise şu aşamalarla yapılmalıdır:

1. "Muhammed" diye bir adamın yaşadığının kesin bir gerçeklik (sübutu kat'i) olarak tespiti.
2. Gerçekten yaşadığı kesin bir gerçeklik olarak tespit edilen "Muhammed"in resullük iddiasında bulunduğunun kesin bir gerçeklik olarak tespiti.
3. Bu iddiasından hiç vazgeçmediğinin kesin bir gerçeklik olarak tespiti.
4. "Kur'an" diye bir kitabı gerçekten tebliğ ettiğinin kesin bir gerçeklik olarak tespiti.
5. Onun tebliğ ettiği "Kur'an"ın hiçbir azalmaya veya çoğalmaya uğramadan günümüze kadar geldiğinin kesin bir gerçeklik olarak tespiti.
6. Onun tebliğ ettiği kitapta kullanılan lisanın ve o lisana ait her bir şeyin hiç bozulmadan günümüze kadar geldiğinin kesin bir gerçeklik olarak tespiti.

İşte tüm bu kesin gerçekliklerin tespit yöntemi, günümüzden 1500 yıl öncesine bir sıçrama yaptıktan sonra *"Bana göre böyle."* demek değildir. Mesela, herhangi biri eline ülkelerin diyanet teşkilatları tarafından basılan bir kıraati alıp *"İşte bu Allah resulü Muhammed'in insanlığa ilettiği kitabın tıpatıp aynısıdır. Allah resulü bu elimde tuttuğum Asım b. Behdele kıraatini tebliğ etmiştir, Allah bunu korumuştur."* derse ve bu kişiye *"Delilin nedir?"* sorusu sorulduğunda sadece *"Çünkü ben böyle inanıyorum."* diye cevap verirse sadece saçmalamış olur. Ne *"inandım"* dediği şeyin ne de inancının hiçbir kıymeti harbiyesi olmaz çünkü yukarıda belirttiğimiz kesin gerçekliklerin tespiti hiçbir temele yaslanmayan bir inanma biçimi ile günümüzden 1500 yıl geriye sıçrayarak değil, günümüzden Muhammed (a.s)'e varana kadar saat be saat, gün be gün, ay be ay, yıl be yıl, asır be asır kesintisiz bir bağ kurmayla olur. Bu kesintisiz takip; kaynağından çıkan bir bilginin bize kadar katettiği uzun yolda bir değişiklik olup

olmadığını da anlamamızı sağlayacaktır. Bu kesintisiz takip, Kur'an'daki kelimelerin bu uzun yolda başına nelerin getirildiğini anlamamızı da sağlayacaktır. Bu kesintisiz takip, inancın bir dogmaya dönüşmesine engel olacaktır. İşte bu kesintisiz takip yönteminin adına 'tevatür' denmektedir. Şu iyice bilinmelidir, 'tevatür' sadece bir haberin geçmişten geleceğe yolculuğu değildir, aynı zamanda gelecektekilerin haberin kaynağına kesintisiz bir şekilde ulaşmasını sağlayan bir imkandır.

Kendi inancını bir temele yaslamak isteyenlerin ilk yapması gereken şey, inandıkları şeyin sabitliğini değil, inandığı şeyin dilinin sabitliğini kesinleştirmeleri gerekmektedir. Hele Kur'an gibi, üzerinden 1500 yıl geçmiş bir belgeye inanmak isteniliyorsa bu çok daha büyük önem arz etmektedir. 'Dili sabitlemek'ten kastımız, Kur'an'da kullanılan dil ile Kur'an'ın indiği dönemdeki dilin aynı olduğunun sabitlenmesi değildir, bu da yapılacaktır ama bu birinci adım değil ikinci adımdır. Birinci adım, Kur'an'ın indiği zamandaki dil ile günümüzdeki dilin her yönden aynı olduğunun sabitlenmesidir. Bunu yapmanın tek yolu, günümüzle geçmiş arasında kesintisiz bir bağ kurmaktır ki işte bu sadece 'tevatür' ile gerçekleşmektedir. Tevatürü "kesin bilgi" haline getiren şey sadece Arapça konuşanların, konuştukları dili nesilden nesle aktarmaları değildir, tam tersi bu aktarıma ana dili Arapça olmayanların da iştirak etmesidir. Mesela, Arapçadan başka dillere aktarılan yazılar ve konuşmalar, başka dilden Arapçaya çevrilen konuşmalar ve yazılar buna en kuvvetli delilidir. İngilizce konuşan biri Arapçadaki *'es-salat'* kelimesini kendi diline *'prayer'* olarak çeviriyorsa, Arapça konuşan biri de İngilizcedeki *'prayer'* kelimesini kendi diline *'es-salat'* olarak çeviriyorsa ve İngilizce konuşan da Arapça konuşan da kelimelerin o dilden bu dile -bu dilden o dile- bu şekilde çevrilmesine itiraz etmemiş ve bunu yalanlamamışsa, onlardan sonrakiler de kesintisiz bir şekilde aynı şeyi devam ettirmişlerse ve en nihayetinde günümüze kadar hiç ara vermeden gelmişse işte bu, tevatür haberin en sağlam dayanaklarından biri olmaktadır.

Buna tersten bir örnek verelim. Günümüz Türkçesinde "barınmak" kelimesi "doğa etkilerinden korunmak için bir yere sığınmak / bir yeri orada duracak şekilde düzenleyip kalıcı veya geçici olarak yerleşmek" manasına gelmektedir. Bu anlamı temel alan biri, bu kelimenin, Türkçede bu anlama geldiğini söylerse tamamen yanılacaktır çünkü "barınmak" kelimesi eski Türkçede bu anlamda değil "aybaşı kanının boşalması"

anlamında kullanılmıştır. İki Türkçe arasındaki farkı göz önüne almadan sadece ses benzeşmesini temel alıp bu kelimeye hem eski hem de yeni Türkçede aynı anlamı vermek büyük bir yanılgıya sebep olacaktır.

Günümüzde Türkçe konuşan herkes eski Türkçe ile yeni Türkçenin birbirinden farklı olduğunu bildiği için bu hataya düşmemektedir. Peki ya eski Türkçe ile yeni Türkçenin farklı olduğu bilinmiyorsa, tam tersi farklı olduğu halde tıpatıp aynı olduğu zannediliyorsa ne olacaktır? İşte bu durumda olacak olan şey anlam kargaşasından başka bir şey olmayacaktır. Aynı soruyu Arapça için soralım. Peki ya günümüz Arapçası ile Kur'an'ın indiği dönemdeki Arapça aynı gramer kuralları ve lügat bilgisi açısından aynı değilse ama böyle olmasına rağmen aynı olduğu zannediliyorsa ne olacaktır?

Kendi inancını ve inandığı şeyi ciddiye alan bir kişi için bu soru cevaplamaktan kaçınacağı bir soru değildir, tam tersi bu soru inancını ciddiye alan her kişinin herkesten önce kendi kendisine sorması gereken bir sorudur. İşte bu soruyu cevaplamanın tek yolu, dilin geçmişten günümüze "kesintisiz bir şekilde" yani 'tevatür' yolu ile gelmiş olması ile mümkündür.

Bu temelden hareketle gün be gün, yıl be yıl, asır be asır geriye doğru gittiğimizde her asırda hem gramer kurallarında hem de kelimelerin lügat anlamlarında en ufak bir farklılaşmanın olmadığını görmekteyiz. Şu kesindir ki günümüzde konuşulan fasih Arapça ile Kur'an'ın indiği dönemdeki Arapça her yönden tıpatıp aynıdır. İşte Kur'an'da kullanılan lisan, tarih boyunca aynı kalmış bu lisandır. Bu lisanın değişmeden günümüze kadar geldiği araştırmak ve test etmek isteyen herkes için erişime açıktır. Şükür ki bu konuda sayılamayacak kadar çok nesnel kanıt bulunmaktadır yani ne malzeme kıtlığı vardır ne de malzemeye erişim engeli. İşte tüm bunları bize sağlayan şey kanıtların hiç bozulmadan kaynağından günümüze kadar kesintisiz bir şekilde gelmiş olmasıdır ve işte buna 'tevatür' denmektedir.